

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (όγδοο τμήμα)

της 1ης Δεκεμβρίου 2022 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές – Κανονισμός (ΕΕ) 1169/2011 – Άρθρο 17 και παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4 – “Ονομασία του τροφίμου” – “Ονομασία του προϊόντος” – Υποχρεωτικές ενδείξεις στην επισήμανση των τροφίμων – Στοιχείο ή συστατικό που χρησιμοποιείται για την ολική ή μερική αντικατάσταση του στοιχείου ή συστατικού το οποίο οι καταναλωτές αναμένουν ότι έχει χρησιμοποιηθεί κατά το σύνηθες ή είναι παρόν σε ένα τρόφιμο»

Στην υπόθεση C-595/21,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bayerisches Verwaltungsgericht Ansbach (διοικητικό πρωτοδικείο Ansbach Βαυαρίας, Γερμανία) με απόφαση της 22ας Σεπτεμβρίου 2021, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 27 Σεπτεμβρίου 2021, στο πλαίσιο της δίκης

LSI – Germany GmbH

κατά

Freistaat Bayern,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (όγδοο τμήμα),

συγκείμενο από τους N. Rızgarra (εισηγητή), προεδρεύοντα τμήματος, N. Jääskinen και M. Gavalec, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η LSI – Germany GmbH, εκπροσωπούμενη από τον G. Weyland, Rechtsanwalt,
- το Freistaat Bayern, εκπροσωπούμενο από την J. Greim-Diroll, Landesanwältin,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και D. Klebs,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον C. Hödlmayr και την B. Rous Demiri,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 17 και του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής (ΕΕ 2011, L 304, σ. 18).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της LSI – Germany GmbH (στο εξής: LSI) και του Freistaat Bayern (ομόσπονδου κράτους της Βαυαρίας, Γερμανία) κατόπιν απόφασης με την οποία απαγορεύθηκε στην LSI να διαθέτει στην αγορά τρόφιμα τα οποία παράγει χωρίς την ένδειξη ορισμένων στοιχείων ή συστατικών πλησίον της ονομασίας των εν λόγω τροφίμων στο κύριο οπτικό πεδίο.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός 1169/2011

- 3 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», ο κανονισμός αυτός «αποτελεί τη βάση για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις πληροφορίες για τα τρόφιμα, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών αντίληψης των καταναλωτών και των αναγκών τους για πληροφόρηση και με παράλληλη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς».
- 4 Υπό τον τίτλο «Ορισμοί», το άρθρο 2 του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:
 - «1. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:
 - α) [...] “τρόφιμα” [...] του άρθρου 2 [...] του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2002, για τον καθορισμό των γενικών αρχών και απαιτήσεων της νομοθεσίας για τα τρόφιμα, για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Αρχής για την Ασφάλεια των Τροφίμων και τον καθορισμό διαδικασιών σε θέματα ασφαλείας των τροφίμων (ΕΕ 2002, L 31, σ. 1)].

[...]

2. Ισχύουν επίσης οι ακόλουθοι ορισμοί:

[...]

ιβ) “κύριο οπτικό πεδίο”: το οπτικό πεδίο της συσκευασίας το οποίο είναι το πιο πιθανό να δει ο καταναλωτής με την πρώτη ματιά, κατά τον χρόνο της αγοράς, και το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον καταναλωτή να αναγνωρίζει αμέσως ένα προϊόν όσον αφορά τον χαρακτήρα ή τη φύση του και, κατά περίπτωση, την εμπορική του ονομασία. Εάν μια συσκευασία έχει πλείονα ταυτόσημα κύρια οπτικά πεδία, το κύριο οπτικό πεδίο είναι εκείνο που επιλέγει ο υπεύθυνος επιχείρησης τροφίμων·

[...]

ιδ) “νόμιμη ονομασία”: η ονομασία ενός τροφίμου η οποία προβλέπεται στις ενωσιακές διατάξεις που εφαρμόζονται για το τρόφιμο αυτό ή, αν δεν υπάρχουν τέτοιες ενωσιακές διατάξεις, η ονομασία η οποία προβλέπεται στους νόμους και στις κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που εφαρμόζονται στο κράτος μέλος στο οποίο το τρόφιμο πωλείται στον τελικό καταναλωτή ή σε μονάδες ομαδικής εστίασης·

ιε) “συνήθης ονομασία”: ονομασία η οποία είναι αποδεκτή ως ονομασία του τροφίμου από τους καταναλωτές στο κράτος μέλος στο οποίο το εν λόγω τρόφιμο πωλείται, χωρίς η ονομασία να χρήζει περαιτέρω επεξήγησης·

ιστ) “περιγραφική ονομασία”: ονομασία η οποία παρέχει περιγραφή του τροφίμου και –εάν χρειάζεται– της χρήσης του, η οποία είναι επαρκώς σαφής, ώστε να επιτρέπει στους καταναλωτές να γνωρίζουν την πραγματική του φύση και να το διακρίνουν από άλλα προϊόντα με τα οποία είναι δυνατόν να συγχέεται·

[...]».

5 Το άρθρο 3 του ίδιου κανονισμού επιγράφεται «Γενικοί στόχοι» και στην παράγραφο 1 ορίζει τα εξής:

«Με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα επιδιώκεται υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και των συμφερόντων των καταναλωτών, αυτή αποτελεί δε τη βάση για να επιλέγουν οι τελικοί καταναλωτές ενήμεροι και να κάνουν ασφαλή χρήση των τροφίμων, με ιδιαίτερη έμφαση στους υγειονομικούς, οικονομικούς, περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και δεοντολογικούς παράγοντες.»

6 Το άρθρο 7 του κανονισμού 1169/2011, το οποίο φέρει τον τίτλο «Θεμιτές πρακτικές σχετικά με τις πληροφορίες», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Οι πληροφορίες για τα τρόφιμα δεν πρέπει να είναι παραπλανητικές, ιδίως:

α) ως προς τα χαρακτηριστικά του τροφίμου [...]

[...]

δ) με το να προτείνουν, μέσω της εμφάνισης, της περιγραφής ή των εικονογραφημένων παραστάσεων, την ύπαρξη συγκεκριμένου τροφίμου ή συστατικού, ενώ στην πραγματικότητα ένα φυσικώς ενεχόμενο συστατικό ή ένα συστατικό που χρησιμοποιείται συνήθως στο εν λόγω τρόφιμο έχει υποκατασταθεί από διαφορετικό συστατικό.

2. Οι πληροφορίες για τα τρόφιμα πρέπει να είναι ακριβείς, σαφείς και κατανοητές για τον καταναλωτή.

[...]»

7 Το άρθρο 9 του κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Κατάλογος υποχρεωτικών ενδείξεων», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Σύμφωνα με τα άρθρα 10 έως 35 και με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο παρόν κεφάλαιο, είναι υποχρεωτική η αναγραφή των ακόλουθων ενδείξεων:

α) η ονομασία του τροφίμου·

β) ο κατάλογος των συστατικών·

[...]».

8 Το άρθρο 17 του εν λόγω κανονισμού τιτλοφορείται «Ονομασία του τροφίμου» και ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Η ονομασία του τροφίμου είναι η νόμιμη ονομασία του. Αν δεν υπάρχει τέτοια ονομασία, η ονομασία του τροφίμου είναι η συνήθης ονομασία του ή, αν δεν υπάρχει συνήθης ονομασία ή αν η συνήθης ονομασία δεν χρησιμοποιείται, παρέχεται περιγραφική ονομασία του τροφίμου.

[...]

4. Η ονομασία του τροφίμου δεν αντικαθίσταται από προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία, από εμπορική ονομασία ή από [επινοημένη] ονομασία.

5. Στο παράρτημα VI θεσπίζονται ειδικές διατάξεις σχετικά με την ονομασία των τροφίμων και τις ενδείξεις που τη συνοδεύουν.»

9 Το παράρτημα VI του ίδιου κανονισμού φέρει τον τίτλο «Ονομασία του τροφίμου και ειδικές συνοδευτικές ενδείξεις» και υποδιαιρείται σε τρία μέρη. Το μέρος A, με τίτλο «Υποχρεωτικές ενδείξεις που συνοδεύουν την ονομασία του τροφίμου», ορίζει στο σημείο 4 τα εξής:

«Σε περίπτωση τροφίμου όπου ένα στοιχείο ή συστατικό που οι καταναλωτές αναμένουν ότι έχει χρησιμοποιηθεί κατά το σύννηθες ή είναι φύσει παρόν στο συγκεκριμένο τρόφιμο έχει αντικατασταθεί από διαφορετικό στοιχείο ή συστατικό, η επισήμανση φέρει –πέραν του καταλόγου συστατικών– σαφή αναγραφή του στοιχείου ή του συστατικού που έχει χρησιμοποιηθεί για τη μερική ή ολική αντικατάσταση του συνήθως χρησιμοποιούμενου ή φύσει παρόντος στοιχείου ή συστατικού:

α) πλησίον της ονομασίας του προϊόντος και

β) χρησιμοποιώντας χαρακτήρες μεγέθους γραμματοσειράς με ύψος x τουλάχιστον 75 % του ύψους x της ονομασίας του προϊόντος και το οποίο δεν είναι μικρότερο από το ελάχιστο μέγεθος γραμματοσειράς που απαιτείται στο άρθρο 13 παράγραφος 2 του παρόντος κανονισμού.»

Ο κανονισμός 178/2002

- 10 Το άρθρο 2 του κανονισμού 178/2002 ορίζει την έννοια «τρόφιμα» ως «ουσίες ή προϊόντα, είτε αυτά έχουν υποστεί πλήρη ή μερική επεξεργασία είτε όχι, τα οποία προορίζονται για βρώση από τον άνθρωπο ή αναμένεται ευλόγως ότι θα χρησιμεύσουν για τον σκοπό αυτόν».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 11 Η LSI παρασκευάζει μίνι σαλάμι πουλερικών, το οποίο περιέχει φοινικέλαιο και κραμβέλαιο προς αντικατάσταση του ζωικού λίπους, και διαθέτει το προϊόν αυτό στην αγορά υπό τη μορφή προσυσκευασμένου τροφίμου το οποίο πωλείται στη λιανική και φέρει την ονομασία «BiFi The Original Turkey» (στο εξής: επίμαχο τρόφιμο). Το «BiFi The Original» αποτελεί κατά το γερμανικό δίκαιο λεκτικό και εικονιστικό σήμα συγχρόνως, κατά το δίκαιο δε της Ένωσης εικονιστικό σήμα.
- 12 Με απόφαση της 7ης Ιανουαρίου 2019, η αρμόδια ελεγκτική αρχή απαγόρευσε στην LSI να διαθέτει στην αγορά το επίμαχο τρόφιμο χωρίς αναγραφή των υποκατάστατων συστατικών πλησίον της ονομασίας του εμπορίου «BiFi The Original Turkey», στην εμπρόσθια όψη της συσκευασίας, με χαρακτήρες μεγέθους γραμματοσειράς με ύψος x τουλάχιστον 75 % του ύψους x της ως άνω επωνυμίας, μεγέθους το οποίο δεν πρέπει να είναι μικρότερο από το ελάχιστο μέγεθος γραμματοσειράς που απαιτείται στο άρθρο 13, παράγραφος 2, του κανονισμού 1169/2011.
- 13 Αυτή η απαίτηση επισήμανσης επιβάλλεται, κατά την εν λόγω αρχή, από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 17, παράγραφος 5, και του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, ειδικότερα δε από τη φράση «ονομασία του προϊόντος» που περιλαμβάνεται στην τελευταία αυτή διάταξη, η οποία δεν είναι συνώνυμη της «ονομασίας του τροφίμου». Η φράση «ονομασία του προϊόντος» καλύπτει επίσης, μεταξύ άλλων, τις έννοιες «εμπορική ονομασία» ή «[επινοημένη] ονομασία», οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του κανονισμού, και απαιτεί, εν προκειμένω, η ένδειξη της ονομασίας του εμπορίου «BiFi The Original Turkey», η οποία αναγράφεται στην εμπρόσθια όψη της συσκευασίας του επίμαχου τροφίμου και βρίσκεται στο κύριο οπτικό πεδίο της συσκευασίας αυτής, να συνοδεύεται από την ένδειξη «με φοινικέλαιο και κραμβέλαιο», σύμφωνα με τις απαιτήσεις του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του εν λόγω κανονισμού.
- 14 Η LSI άσκησε προσφυγή ενώπιον του Bayerisches Verwaltungsgericht Ansbach (διοικητικού πρωτοδικείου Ansbach Βαυαρίας, Γερμανία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, ζητώντας την ακύρωση της ως άνω απόφασης. Η LSI ισχυρίζεται ότι, δεδομένου ότι η φράση «ονομασία του προϊόντος» είναι συνώνυμη της «ονομασίας του τροφίμου», τήρησε πλήρως τις απαιτήσεις επισήμανσης που επιβάλλουν οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 17, παράγραφος 5, και του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, στο μέτρο που στην οπίσθια όψη της συσκευασίας του επίμαχου τροφίμου περιλαμβάνεται η ένδειξη «μίνι σαλάμι πουλερικών με φοινικέλαιο και κραμβέλαιο». Επομένως, οι διατάξεις αυτές δεν απαιτούν να συμπληρωθεί η εμπρόσθια όψη της συσκευασίας, όπου εμφανίζεται η ονομασία του εμπορίου «BiFi The Original Turkey», με την ένδειξη «με φοινικέλαιο και κραμβέλαιο».

- 15 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει κατ' αρχάς ότι ο τρόπος με τον οποίο η επισήμανση του επίμαχου τροφίμου πρέπει να παρουσιάζεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση εξαρτάται από την ερμηνεία της φράσης «ονομασία του προϊόντος», που περιλαμβάνεται στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, φράσης η έννοια της οποίας δεν ορίζεται από τον κανονισμό αυτόν, ούτε από καμία διάταξη της περί τροφίμων νομοθεσίας της Ένωσης και το ακριβές περιεχόμενο της οποίας δεν μπορεί να καθοριστεί βάσει του κειμένου ή της οικονομίας του εν λόγω κανονισμού. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 17, παράγραφος 5, και του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, σκοπός των οποίων είναι, κατά το εν λόγω δικαστήριο, η διασφάλιση της γενικής παροχής πληροφοριών στους καταναλωτές, δεν μπορεί να συναχθεί ότι οι ως άνω διατάξεις αποσκοπούν στην προστασία των καταναλωτών από την παραπλάνηση, σε αντίθεση με άλλες διατάξεις του κανονισμού αυτού, όπως το άρθρο 7.
- 16 Το δικαστήριο αυτό παρατηρεί εξάλλου ότι η χρήση, από τους υπευθύνους επιχειρήσεων τροφίμων, προστατευόμενης ως πνευματικής ιδιοκτησίας ονομασίας, εμπορικής ονομασίας ή επινοημένης ονομασίας, κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 4, του κανονισμού 1169/2011, ενδέχεται να αποσπάσει την προσοχή του καταναλωτή από την ονομασία του τροφίμου, την οποία αφορά η παράγραφος 1 του άρθρου αυτού. Υπενθυμίζει ότι, εν προκειμένω, η ονομασία αυτή αναγράφεται στη συσκευασία του επίμαχου τροφίμου σε σαφώς μικρότερο μέγεθος από εκείνο της εμπορικής ονομασίας του τροφίμου και «είναι επομένως επίσης σαφώς λιγότερο εμφανής».
- 17 Το αιτούν δικαστήριο εκκινεί από την αρχή ότι το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού έχει ως σκοπό να διασφαλίσει τη διαφάνεια και την ενημέρωση του καταναλωτή, εξασφαλίζοντας, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που προβλέπονται σε αυτό, ότι πληροφορίες σχετικές με τα υποκατάστατα στοιχεία ή συστατικά του τροφίμου αναγράφονται στη συσκευασία του, πλησίον των ονομασιών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού, με χαρακτηριστές συγκρίσιμου μεγέθους προς εκείνους που χρησιμοποιούνται για την οικεία ονομασία. Η φράση «ονομασία του προϊόντος», κατά το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, δεν είναι κατά το αιτούν δικαστήριο συνώνυμη της «ονομασίας του τροφίμου», κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού, και έχει ευρύτερη έννοια από αυτήν, στο μέτρο που αφορά επίσης την «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», την «εμπορική ονομασία» ή την «[επινοημένη] ονομασία» που διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι, αν η ερμηνεία αυτή επιβεβαιωθεί από το Δικαστήριο, η προσφυγή της LSI κατά της απόφασης της 7ης Ιανουαρίου 2019, που μνημονεύεται στη σκέψη 12 της παρούσας απόφασης, θα πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμη, καθόσον θα δύναται νομίμως να απαιτηθεί επισήμανση του επίμαχου τροφίμου κατά τον τρόπο που διατάσσει η ως άνω απόφαση.
- 18 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bayerisches Verwaltungsgericht Ansbach (διοικητικό πρωτοδικείο Ansbach Βαυαρίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει ο όρος “ονομασία του προϊόντος” που περιλαμβάνεται στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του [κανονισμού 1169/2011] την έννοια ότι είναι συνώνυμο της “ονομασίας του τροφίμου”, κατά το άρθρο 17, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού 1169/2011;
- 2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα:

Συνιστά η “ονομασία του προϊόντος” την ονομασία υπό την οποία το τρόφιμο διατίθεται στο εμπόριο και διαφημίζεται και με την οποία έχει καταστεί γνωστό στο καταναλωτικό κοινό εν γένει, ακόμη και όταν δεν πρόκειται για την ονομασία του τροφίμου, αλλά για προστατευόμενη ονομασία, εμπορική ονομασία ή επινοημένη ονομασία, κατά το άρθρο 17, παράγραφος 4, του [κανονισμού 1169/2011];

3) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα:

Μπορεί η “ονομασία του προϊόντος” να αποτελείται από δύο στοιχεία εκ των οποίων το ένα είναι όνομα γένους ή υπερώνυμο που προστατεύεται ως εμπορικό σήμα χωρίς να προσιδιάζει αποκλειστικά στο συγκεκριμένο τρόφιμο και συνοδεύεται, για κάθε προϊόν, από συμπληρωματικό όνομα (το δεύτερο στοιχείο της ονομασίας προϊόντος), το οποίο προσδιορίζει ακριβέστερα το πρώτο στοιχείο;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα:

Ποιο από τα δύο στοιχεία της ονομασίας του προϊόντος πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ως συμπληρωματική ένδειξη, στο πλαίσιο του παραρτήματος VI, μέρος Α, σημείο 4, στοιχείο β', του [κανονισμού 1169/2011], όταν τα δύο στοιχεία της ονομασίας προϊόντος είναι τυπωμένα με διαφορετικά μεγέθη στη συσκευασία;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 19 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί αν οι συνδυαζόμενες διατάξεις του άρθρου 17, παράγραφοι 1, 4 και 5, και του παραρτήματος VI, μέρος Α, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011 έχουν την έννοια ότι η φράση «ονομασία του προϊόντος», που περιλαμβάνεται στο παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, έχει αυτοτελές νόημα, διαφορετικό από εκείνο της φράσης «ονομασία του τροφίμου», κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού, και μπορεί ως εκ τούτου να καλύπτει όχι μόνο νόμιμη ονομασία, συνήθη ονομασία ή περιγραφική ονομασία του τροφίμου, αλλά και «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», «εμπορική ονομασία» ή «[επινοημένη] ονομασία», όπως αυτές διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού.
- 20 Συναφώς, υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011 η «ονομασία του τροφίμου» είναι η «νόμιμη ονομασία» του ή, αν δεν υπάρχει τέτοια ονομασία, η «συνήθης ονομασία» του ή ακόμη, αν δεν υπάρχει συνήθης ονομασία ή αν η συνήθης ονομασία δεν χρησιμοποιείται, η «περιγραφική ονομασία» του τροφίμου, οι δε τρεις εν λόγω έννοιες ορίζονται, αντιστοίχως, στα στοιχεία ιδ', ιε' και ιστ' του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού. Το άρθρο 17, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζει ότι η κατά την έννοια της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου «ονομασία του τροφίμου» δεν αντικαθίσταται από «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», από «εμπορική ονομασία» ή από «[επινοημένη] ονομασία».
- 21 Δεύτερον, σύμφωνα με το σημείο 4 του μέρους Α του παραρτήματος VI του κανονισμού 1169/2011, όταν ένα στοιχείο ή συστατικό που οι καταναλωτές αναμένουν ότι έχει χρησιμοποιηθεί κατά το σύννηθες ή είναι φύσει παρόν στο συγκεκριμένο τρόφιμο έχει αντικατασταθεί από διαφορετικό στοιχείο ή συστατικό, η επισήμανση πρέπει να φέρει –πέραν

του καταλόγου συστατικών– σαφή αναγραφή του στοιχείου ή του συστατικού που έχει χρησιμοποιηθεί για τη μερική ή ολική αντικατάσταση του συνήθως χρησιμοποιούμενου ή φύσει παρόντος στοιχείου ή συστατικού, τούτο δε πλησίον της «ονομασίας του προϊόντος» (στοιχείο α'), σε χαρακτήρες μεγέθους γραμματοσειράς με ύψος x τουλάχιστον 75 % του ύψους x των γραμμάτων που συνθέτουν την «ονομασία του προϊόντος» (στοιχείο β').

- 22 Τρίτον, ο κανονισμός 1169/2011 δεν ορίζει της έννοια της φράσης «ονομασία του προϊόντος», η οποία χρησιμοποιείται μόνο στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, στοιχεία α' και β', του κανονισμού. Σε ορισμένες γλωσσικές αποδόσεις, όπως στις αποδόσεις στη γερμανική («Produktname») ή στη γαλλική γλώσσα («nom du produit»), η φράση αυτή αποκλίνει περισσότερο από τη φράση που διαλαμβάνεται στο άρθρο 17 του κανονισμού 1169/2011, ήτοι αντιστοίχως «Bezeichnung des Lebensmittels» και «dénomination de la denrée alimentaire» σε σχέση με ό,τι συμβαίνει σε ορισμένες άλλες γλωσσικές αποδόσεις, όπως στις αποδόσεις στην ισπανική («denominación del producto» και «denominación del alimento»), την τσεχική («název produktu» και «název potraviny»), την αγγλική («name of the product» και «name of the food»), την κροατική («naziv proizvoda» και «naziv hrane»), την ιταλική («denominazione del prodotto» και «denominazione dell'alimento»), την ολλανδική («benaming van het product» και «benaming van het levensmiddel»), την πολωνική («nazwa produktu» και «nazwa środka spożywczego»), την πορτογαλική («denominação do produto» και «denominação do género alimentício»), τη ρουμανική («denumirea produsului» και «denumirea produsului alimentar»), τη σλοβακική («název výrobku» και «název potraviny»), τη σλοβενική («ime proizvoda» και «ime živila»), τη φινλανδική («tuotteen nimi» και «elintarvikkeen nimi») και τη σουηδική γλώσσα («produkten beteckning» και «livsmedlets beteckning»).
- 23 Συνεπώς, ακόμη και αν υποθεθεί ότι βάσει των αποδόσεων στη γερμανική και στη γαλλική γλώσσα, λόγω της χρήσης λιγότερο όμοιων όρων, είναι δυνατή η ερμηνεία των δύο επίμαχων φράσεων υπό την έννοια ότι δεν έχουν το ίδιο νόημα, μια τέτοια ερμηνεία δεν επιβεβαιώνεται από τις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις που παρατίθενται στην προηγούμενη σκέψη. Πλην όμως, κατά πάγια νομολογία, οι όροι που χρησιμοποιούνται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διάταξης του δικαίου της Ένωσης δεν μπορούν να αποτελούν τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διάταξης αυτής, ούτε μπορεί να τους δίδεται προτεραιότητα σε σχέση με τις λοιπές γλωσσικές αποδόσεις (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1977, Bouchereau, 30/77, EU:C:1977:172, σκέψη 14, και της 25ης Φεβρουαρίου 2021, Bartosch Airport Supply Services, C-772/19, EU:C:2021:141, σκέψη 26).
- 24 Εν πάση περιπτώσει, ο ορισμός σύμφωνα με τον οποίο ως «τρόφιμα» νοούνται «ουσίες ή προϊόντα, είτε αυτά έχουν υποστεί πλήρη ή μερική επεξεργασία είτε όχι, τα οποία προορίζονται για βρώση από τον άνθρωπο ή αναμένεται ευλόγως ότι θα χρησιμεύσουν για τον σκοπό αυτόν» και ο οποίος δίδεται από το άρθρο 2 του κανονισμού 178/2002, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1169/2011, αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η διαφορά μεταξύ της φράσης «ονομασία του τροφίμου» του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1169/2011 και της φράσης «ονομασία του προϊόντος» του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του ίδιου κανονισμού είναι αμιγώς ορολογικής φύσεως. Πράγματι, υπό το πρίσμα του εν λόγω ορισμού του «τροφίμου», η «ονομασία του προϊόντος» στην οποία αναφέρεται το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, δεν μπορεί παρά να σημαίνει την «ονομασία του τροφίμου».

- 25 Βάσει των ανωτέρω πρέπει να θεωρηθεί ότι οι δύο επίμαχες φράσεις, παρά τις παραλλαγές τους αναλόγως των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων, έχουν το ίδιο περιεχόμενο, χωρίς να μπορεί να θεωρηθεί ότι η φράση «ονομασία του προϊόντος» έχει ευρύτερη έννοια από εκείνη της φράσης «ονομασία του τροφίμου».
- 26 Η ερμηνεία αυτή επιρρωννύεται, αφενός, από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011.
- 27 Συναφώς, επισημαίνεται, κατά πρώτον, ότι το παράρτημα VI φέρει τον τίτλο «Ονομασία του τροφίμου και ειδικές συνοδευτικές ενδείξεις», το δε μέρος A αυτού επιγράφεται «Υποχρεωτικές ενδείξεις που συνοδεύουν την ονομασία του τροφίμου». Σε αυτά περιλαμβάνονται ειδικές διατάξεις όσον αφορά την επισήμανση στον τομέα αυτό.
- 28 Κατά δεύτερον, το άρθρο 17 του κανονισμού, με τίτλο «Ονομασία του τροφίμου», διευκρινίζει στην παράγραφο 5 ότι «[σ]το παράρτημα VI θεσπίζονται ειδικές διατάξεις σχετικά με την ονομασία των τροφίμων και τις ενδείξεις που τη συνοδεύουν». Πάντως, η λέξη «τη» αναφέρεται προδήλως στην ονομασία του τροφίμου, δεδομένου ότι από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι οι διατάξεις αυτές μπορούν να επεκταθούν και στις λοιπές έννοιες που απαριθμούνται στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, ήτοι στην «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», στην «εμπορική ονομασία» ή στην «[επινοημένη] ονομασία».
- 29 Αφετέρου, όσον αφορά τους σκοπούς που επιδιώκει ο κανονισμός 1169/2011, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανονισμός αυτός αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, όπως προκύπτει από το άρθρο του 1, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο του 3, παράγραφος 1, στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά τις πληροφορίες για τα τρόφιμα, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών στην αντίληψη των καταναλωτών, διά της παροχής σε αυτούς της βάσης για να δύνανται να αποφασίζουν έχοντας πλήρη γνώση όλων των σχετικών στοιχείων (πρβλ. απόφαση της 24ης Μαρτίου 2022, *Urfield Hungary*, C-533/20, EU:C:2022:211, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού, η «ονομασία του τροφίμου» είναι μία από τις ενδείξεις που πρέπει να αναγράφονται υποχρεωτικώς στην επισήμανση των τροφίμων.
- 30 Επιπλέον, σε στενή σχέση με τον σκοπό της διασφάλισης υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών όσον αφορά το δικαίωμά τους στην πληροφόρηση, ο κανονισμός 1169/2011 αποσκοπεί επίσης στην πρόληψη της παραπλάνησης των καταναλωτών από τις πληροφορίες για τα τρόφιμα. Προς τούτο, το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού απαγορεύει να δημιουργείται στους καταναλωτές η εντύπωση, μέσω της εμφάνισης, της περιγραφής ή εικονογραφημένων παραστάσεων, της ύπαρξης συγκεκριμένου τροφίμου ή συστατικού όποτε ένα συστατικό που είναι φύσει παρόν ή ένα συστατικό που χρησιμοποιείται συνήθως στο εν λόγω τρόφιμο έχει υποκατασταθεί από διαφορετικό στοιχείο ή συστατικό.
- 31 Μολονότι, όπως παρατηρεί το αιτούν δικαστήριο, το άρθρο 7 του κανονισμού 1169/2011, σε αντίθεση με το άρθρο 17, παράγραφος 5, του κανονισμού, δεν παραπέμπει ρητώς στις διατάξεις του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, εντούτοις, οι τελευταίες αυτές διατάξεις, ερμηνευόμενες ιδίως υπό το πρίσμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του ίδιου κανονισμού, αποσκοπούν κατ' ουσίαν στη συμπλήρωση των διατάξεων του άρθρου 7 με ειδικές απαιτήσεις επισήμανσης, προκειμένου να προστατεύεται ο καταναλωτής από την παραπλάνηση που προκαλείται από ανακριβείς πληροφορίες.

- 32 Εντούτοις, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει το ομόσπονδο κράτος της Βαυαρίας, ο σκοπός της προστασίας του καταναλωτή, στον οποίο στηρίζεται η απαγόρευση παραπλάνησης του καταναλωτή, την οποία προβλέπει το παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, μπορεί να επιτευχθεί χωρίς να είναι αναγκαίο ενδείξεις τοποθετημένες στο κύριο οπτικό πεδίο της συσκευασίας ενός τροφίμου, που βρίσκεται συνήθως στην εμπρόσθια όψη της συσκευασίας, να εφιστούν ειδικώς την προσοχή του καταναλωτή στη διαφορά μεταξύ της πραγματικής σύνθεσης του τροφίμου και εκείνης την οποία θα έπρεπε κατ' αρχήν να αναμένει ο καταναλωτής. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, αρκεί πράγματι η ονομασία του εν λόγω τροφίμου, κατά το άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 5, του εν λόγω κανονισμού, καθώς και ο κατάλογος των συστατικών που το συνθέτουν, να αναγράφονται στην οπίσθια όψη μιας τέτοιας συσκευασίας, με ακριβείς, σαφείς και κατανοητούς όρους, όπως επιβάλλει το άρθρο 7, παράγραφος 2, του κανονισμού.
- 33 Πράγματι, ο μέσος καταναλωτής, που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, όταν η απόφασή του να αγοράσει ορισμένο τρόφιμο καθορίζεται από τη σύνθεσή του, διαβάσει πρώτα τον κατάλογο των συστατικών του τροφίμου των οποίων η αναγραφή είναι υποχρεωτική, δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1169/2011 (πρβλ. αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 1998, Gut Springenheide και Tusky, C-210/96, EU:C:1998:369, σκέψη 31, και της 4ης Ιουνίου 2015, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-195/14, EU:C:2015:361, σκέψη 37).
- 34 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, μια ερμηνεία των ειδικών απαιτήσεων επισήμανσης που προβλέπονται στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011, η οποία θα είχε ως συνέπεια την υποχρεωτική αναγραφή των υποκατάστατων στοιχείων ή συστατικών στη συσκευασία του επίμαχου τροφίμου πλησίον της «προστατευόμενης ως πνευματικής ιδιοκτησίας ονομασίας», της «εμπορικής ονομασίας» ή της «[επινοημένης] ονομασίας» του εν λόγω τροφίμου, που διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του κανονισμού –και όχι αποκλειστικώς πλησίον της «ονομασίας του τροφίμου» κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, την οποία οι ονομασίες αυτές δεν μπορούν να αντικαταστήσουν–, θα υπερέβαινε το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού των ως άνω ειδικών απαιτήσεων, όπως αυτός διευκρινίζεται στη σκέψη 31 της παρούσας απόφασης.
- 35 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 17, παράγραφοι 1, 4 και 5, και του παραρτήματος VI, μέρος A, σημείο 4, του κανονισμού 1169/2011 έχουν την έννοια ότι η φράση «ονομασία του προϊόντος», που περιλαμβάνεται στο παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, δεν έχει αυτοτελές νόημα, διαφορετικό από εκείνο της φράσης «ονομασία του τροφίμου», κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού, και ως εκ τούτου οι ειδικές απαιτήσεις σχετικά με την επισήμανση που προβλέπονται στο ως άνω παράρτημα VI, μέρος A, σημείο 4, δεν εφαρμόζονται όσον αφορά την «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», την «εμπορική ονομασία» ή την «[επινοημένη] ονομασία», οι οποίες διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού.

Επί του δευτέρου, του τρίτου και του τετάρτου προδικαστικού ερωτήματος

- 36 Λαμβανομένης υπόψη της απάντησης που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 37 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (όγδοο τμήμα) αποφαινεται:

Οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 17, παράγραφοι 1, 4 και 5, και του παραρτήματος VI, μέρος Α, σημείο 4, του κανονισμού (ΕΕ) 1169/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με την παροχή πληροφοριών για τα τρόφιμα στους καταναλωτές, την τροποποίηση των κανονισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθ. 1924/2006 και (ΕΚ) αριθ. 1925/2006 και την κατάργηση της οδηγίας 87/250/ΕΟΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 90/496/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της οδηγίας 1999/10/ΕΚ της Επιτροπής, της οδηγίας 2000/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, των οδηγιών της Επιτροπής 2002/67/ΕΚ και 2008/5/ΕΚ και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 608/2004 της Επιτροπής,

έχουν την έννοια ότι:

η φράση «ονομασία του προϊόντος», που περιλαμβάνεται στο παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, δεν έχει αυτοτελές νόημα, διαφορετικό από εκείνο της φράσης «ονομασία του τροφίμου», κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού, και ως εκ τούτου οι ειδικές απαιτήσεις σχετικά με την επισήμανση που προβλέπονται στο ως άνω παράρτημα VI, μέρος Α, σημείο 4, δεν εφαρμόζονται όσον αφορά την «προστατευόμενη ως πνευματική ιδιοκτησία ονομασία», την «εμπορική ονομασία» ή την ««[επινοημένη] ονομασία», οι οποίες διαλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού.

(υπογραφές)